

W sąsiedztwie papuaskim wysp Anachoreckich znajdujemy pętlice uszne (niewiadomy mi sposób ich powstania) na wielu wyspach, oprócz tego że utrwalonym jest ten zwyczaj w maskach melanezyjskich, wskazując przez to nie tylko dawność jego, ale jak obecnie, jego charakter, papuaski i dając na razie dalszy dowód wpływu papuaskiego na całą Mikronezję. Wpływ ten, który objawia się nie tylko na Pelau i Ponape, gdzie jest złączony z równie wyraźnym wpływem samońskiego (tak samo jak na Kanjesach, tylko w odwrotnym stosunku, tj. papuasów spolinezjowskich), ale i na Martlock i Ruk, czyli wogóle na całych Karolinach, stanie się przedmiotem oddzielnego opracowania przy traktowaniu wyspy Ponape.

²⁹ Dla uniknięcia wątpliwości, gdzie samogłoska „i” oddziela się od obok stojącej samogłoski, używam nasze „j”, by ominąć przez to rozwickiego rozdzielania zgoski kreskami. „I” będzie więc zawsze dźwiękiem oddzielnym, „j” zlanym z poprzedzającym lub następującym dźwiękiem. Kreskowania używam tylko tam, gdzie dwie inne samogłoski stojąc obok siebie muszą być rozdzielone w mowie.

RYSZARD GANSINIEC

POSTRZYŻYNY W KULTURZE ŚRÓDZIEMNOMORSKIEJ

I. PRZEGLĄD DOTYCHCZASOWYCH BADAŃ. — II. EGIPCJANIE. — III. AZJA MNIEJSZA — 1. Babilonia. 2. Hetyci. 3. Izraelici. 4. Arabowie. 5. Inne narody. IV. HELLENOWIE — 1. Postrzyżyny żałobne, 2. Postrzyżyny rozbitków, 3. Postrzyżyny ślubowane i dziękczynne, 4. Postrzyżyny przedślubne Hellenek, 5. Postrzyżyny niewolników, 6. Postrzyżyny jako kara a) za cudzołóstwo, b) za inne przestępstwa, 7. Postrzyżyny śmierci. 8. Postrzyżyny błazna. V. RZYM — 1. Postrzyżyny Westalek. 2. Postrzyżyny ślubne. PRZYPISY.

I. PRZEGLĄD DOTYCHCZASOWYCH BADAŃ

Monografie o stroju i kroju włosów w starożytności, napisane przez Hadriana Juniusa (1511—1575) i Klaudiusza Salmasiusa (1588—1653) są czysto antykwarycznymi traktatami, cennymi dzięki skrzętnemu nagromadzeniu materiałów odnoszących się u pisarzy starożytnych do włosów, ale nie wychodzące w tłumaczeniu zwyczajów poza przygodne uwagi samych źródeł. Dopiero w połowie XIX wieku, podczas ponownego odrodzenia studiów starożytniczych i zwłaszcza greckich w neohumanizmie niemieckim, wystąpił archeolog Friedrich Wieseler (1811—1885) z własną koncepcją, usiłującą wniknąć po raz pierwszy w właściwy sens obrzędu postrzyżyn pojętego jako ofiara włosów¹. Nawiązał on do twierdzenia Tertuliana (De anima 39): „Któż nie poświęca całą dziecka głowę ślubuje winie, albo choć jeden wyrывa włoszek dziecka lub całkowicie nożycami ścina i składa włosy w ofierze lub poświęca je jako exvoto bądź to w kulcie rodowym lub rodzinnym lub publicznym lub wreszcie prywatnym” (Quis non aut totum filii caput restui vovet aut aliquem excipit crinem aut tota novacula procesat aut sacrificio obligat aut sacro obsignat pro gentica, pro avita, pro publica aut privata devotione). Według ojca kościoła istotą wszystkich tych obrzędów jest poświęcenie dziecka demonowi. Wieseler podkreśla przede wszystkim

²⁶ J. Karłowicz. Słownik języka polskiego, Kraków, 1901, s. 495.

²⁷ K. Kluk. o. c. s. 100.

²⁸ Encyklopedia Rolnicza, Warszawa, 1879 t. V, s. 906.

²⁹ Z. Pietruszyński. Produkcja rolnicza w Wielkopolsce, jej przeszłość i teraźniejszość, Poznań, 1937, s. 206.

³⁰ J. Karłowicz, o. c. s. 495.

³¹ Pcr. J. Karłowicz, o. c. s. 495. M. S. B. Linde, o. c. t. II, s. 352.

JERZY GROCHOLSKI

FORMY PRZESUSZANIA ZŻĘTYCH ZBÓŻ W POLSKICH GOSPODARSTWACH CHŁOPSKICH W XIX/XX W. *

Wstęp. I — Przesuszanie zbóż w pokosach i snopach pojedynczych. II — Kopice poziome. III — Kopice pionowe. IV — Przesuszanie zbóż przy pomocy różnych urządzeń drewnianych. V — Zabezpieczanie kopic żniwnych przed deszczem. Podsumowanie.

W polskiej literaturze etnograficznej zwracano już wprawdzie niejednokrotnie uwagę na niektóre formy przesuszania zbóż, jednak nie podjęto dotychczas próby szerszego ujęcia tego tematu, związanego zarówno z zagadnieniem sprzętu zboża, jak również z wstępną fazą przechowywania zebranych plonów. Celem niniejszego opracowania jest w pierwszym rzędzie charakterystyka i podział systematyczny¹ poszczególnych sposobów przesuszania zbóż w polskich gospodarstwach chłopskich na tle przemian czasowo-przestrzennych związanych z zanikiem względnie rozpowszechnianiem się podstawowych form, oraz sprecyzowanie pewnych wniosków ogólnych na podstawie analizy kartograficzno-porównawczej danych z terytorium Polski, a także przykładowych analogii i różnicowań z niektórymi krajami europejskimi.

Omawiane zagadnienie uwzględniano dotychczas w polskich publikacjach etnograficznych jedynie fragmentarycznie, w znacznej mierze w oparciu o materiały pochodzące spoza obecnych granic Polski. Skąpe informacje dotyczące niektórych sposobów przesuszania zbóż w polskich gospodarstwach chłopskich ograniczają się do krótkich wzmianek. Np. nieco danych z zakresu nazewnictwa gwarowego kopic żniwnych zawierają dzieła Oskara Kolberga. W pracy A. Fischera „Lud Polski”² znajdujemy charakterystykę form przesuszania zboża w Małopolsce. Autor

* Napisano w oparciu o prace nad „Polskim Atlasem Etnograficznym” w Zakładzie Etnografii I.H.K.M. — P.A.N. we Wrocławiu.